

AGATA KOSMACZ

SATZSPIEGEL. SYMBOLICZNA PRZESTRZEŃ KSIĄŻKI

STRESZCZENIE

Satzspiegel. Symboliczna przestrzeń książki to rozprawa doktorska obejmująca moje rozważania teoretyczne i eksperymenty praktyczne odnoszące się do formy książki, jej symboliki i możliwości wyrazu plastycznego.

Część teoretyczna rozprawy podzielona jest na cztery rozdziały oraz analizę procesu twórczego obiektów z cyklu *Satzspiegel*, opatrzone wstępem oraz zakończeniem.

We wstępie przytaczam możliwe sposoby rozumienia, funkcjonowania i interpretacji terminu *Satzspiegel*. Pojęcie to, przejęte z terminologii drukarskiej i projektowej oznacza w pierwotnej definicji pole zadruku strony, kolumnę tekstu a mówiąc bardziej poetycko zwierciadło strony. Narrację wokół elementów twórczych i projektowych rozwinęłam na podstawie symbolicznego rozumienia tego terminu. Przyjęłam w ramach mojej pracy narrację subiektywną, wielowątkową, nielinearną, charakterystyczną dla postmodernistycznej humanistyki i perspektywy feministycznej. Poszczególne rozdziały zostały podyktowane potrzebą przeanalizowania zagadnień twórczych i projektowych przy użyciu optyki kolejno: topograficznej, matematycznej i historycznej.

Rozdział pierwszy *Miasto jako książka* to próba znalezienia takiego języka dla opisu miasta, który trafnie scharakteryzuje różnorodność spojrzeń na współczesny Szczecin. Przy budowaniu metodologii badawczej posłużyłam się kategoriami zaproponowanymi przez Deyana Sudjica. Moje rodzinne miasto stało się wzorem tych opisywanych w *Języku miast* polem eksperymentów formalnych, inicjujących powstający cykl prac. W warstwie merytorycznej źródłem wiedzy był dla mnie przetłumaczony na język polski siedemnastowieczny druk Paula Frideborna *Opis miasta Szczecina*, którego oryginalny łaciński tekst posłużył mi przy konstruowaniu moich obiektów.

Drugi rozdział, *Złoty podział. Narzędzie projektowe czy emanacja wewnętrznej struktury* poświęcony jest rozumieniu liczb przez starożytnych Greków i potomków myśli Pitagorejskiej oraz przedstawieniu przykładowych realizacji architektonicznych i projektowych zbudowanych na zasadzie złotego podziału. W tym miejscu zaprezentowane są również podziały stron książek oparte o złotą proporcję. Nie dochodzę w tym rozdziale do rozstrzygnięcia, z czego wynikają preferencje obrazowe dotyczące złotego podziału, a jedynie wskazuję różne konteksty, zarówno te naturalne, jak i kulturowe, w których reguła ta się uzewnętrznia.

W trzecim z rozdziałów części teoretycznej *Zwierciadło czasu. Koniec historii*, staram się znaleźć wśród dwudziestowiecznych nurtów filozoficznych takie podstawy, które pozwoliłyby wytłumaczyć kondycję współczesnego człowieka typograficznego, obiektu, jakim jest książka oraz sytuację artysty/projektanta. Tekstem, który prowadzi mnie przez te poszukiwania, jest *Postnowoczesność i kres historii* Gianni Vattimo.

Kończącą częścią mojej pracy jest opis obiektów oraz dokumentacja procesu ich powstawania. Dziewięć obiektów z cyklu *Satzspiegel* posiada te same proporcje wymiarów zewnętrznych oraz szaroniebieski kolor okładki. Wykonane są w różnych technikach graficznych i typograficznych oraz rodzajach oprawy. Formalnie dotyczą one zagadnień projektowych związanych ze złotym podziałem oraz spiralą wzrostu. W trzech z nich użyty jest zaprojektowany specjalnie na potrzeby tych książek krój liter *Friedeborn*. Zawartość symboliczna to z kolei moja próba zmierzenia się z tematem miasta, chęć zamiany intymnych przestrzeni stron książki w ekstrawertyczną przestrzeń spektaklu. Natomiast zewnętrzną przestrzeń miejską starałam się odtworzyć na kartach tego wewnętrznego teatru.

W zakończeniu rozprawy nie daję jednoznacznej odpowiedzi na stawiane w jej toku pytania. Staram się jedynie uporządkować kolejność wątpliwości oraz przytoczyć źródła, które mogą być pomocne podczas myślenia o przestrzeniach, zarówno tych intymnych, indywidualnych, dostępnych podczas kontaktu z pracami, jak i tych przeżyciach *flânera* i *flâneuse*, których doświadczamy na co dzień w kontakcie z przestrzenią miejską.

SUMMARY

SATZSPIEGEL. THE SYMBOLIC SPACE OF THE BOOK

Satzspiegel. The symbolic space of the book is a Phd dissertation presenting my theoretical reflections (Part I) and practical experiments (Part II) related to the form of the artistic book, its symbolism and the possibilities of artistic expression. In first part I refer to theories from sociology and graphic design as well as historical sources to build artistic concept and my own methodology. Second part describes creative process over the works from Satzspiegel series. Dissertation has been provided with introduction and summary.

Introduction characterise the possible ways of understanding, functioning and interpreting the term Satzspiegel. This idea, taken from typographic terminology, means in its original definition a column of text together with all graphic elements. It can be translated less literally as the mirror of the page. The symbolic understanding of the term Satzspiegel became both: a leitmotiv and a base which let me to compare and relate different points of view, theoretical approaches and historical backgrounds. I have built as part of my work a subjective, multi-layered, non-linear narrative, typical for post-modern humanities.

The three chapters of the first, theoretical part, are meant to depict different approaches to the main issues of a Satzspiegel that is topographical, mathematical and historical.

Chapter One A City as a Book is an attempt to find such a city-descriptive language which would depict the diversity of views on contemporary Szczecin, my home-town. While building methodology, I used the categories proposed by Deyan Sudjic in his book called "Language of Cities". Szczecin has become a field of formal experiments, model parallel to cities described by Sudjic what has initiated cycle of my works. As a source of historical knowledge, I quote a seventeenth-century paper by Paul Friedeborn entitled Description of The City of Szczecin. Its original Latin text has been very helpful for me while working on my objects.

Second chapter, Golden Section. The Design Tool or the Emanation of the Internal Structure refers to understanding of numbers by ancient Greeks and Pythagoras' followers. Along this chapter I present examples of architectural and design projects regarding the principle of a golden division. Among the others, I recall layouts of books pages based on the golden proportion, shown after Jan Tschichold and Villiard de Honnecourt. Instead to define from what the preferences concerning the golden division are resulting, I indicate various contexts, both natural and cultural, in which this rule has been manifested.

Within the third chapter Mirror of Time. The End of History, I try to find among the twentieth century philosophical movements such a basis that would explain the condition of the modern typographic man, the form of the book and the artist-designer's role. The paper that guides me through this research is Postmodernism and the End of History by Gianni Vattimo.

The second part of my dissertation includes catalogue of the series of objects and documentation of the process of their creation. Nine works from the Satzspiegel series have the same proportions and a blue-grey colour of the cover. They were made in various graphic and typographic techniques, but their design is always related to the golden division or the spiral of growth. In three of those books specially designed Friedeborn typeface is used. External spectacle, like the one we deal with in the concept of a city I tried to weave into individual and intimate spaces like those on pages of the book. On the other hand, the external city space I tried to reconstruct on the pages of the internal theatre of the book.

At the end of my dissertation I do not conclude or give a certain answer to the questions posed on its pages. My aim was to systematise the approaches and sources which are helpful while considering different relations between book and space. Likewise perception of works of art or a book, traversing individual and intimate spaces can be and give the same overwhelming experience of a city, that we share every day with contemporary flâneur and flâneuse. This build a modern voice-over through narratives by which I was trying to grasp and depict my series of objects and theoretical reflections.